

Doktori (PhD) értekezés tézisei

**Szegénység a Berettyóújfalui kistérségben a
pénzügyi és gazdasági válság időszakában**

Bánfalvi Győző Sándor

Témavezető: Dr. Czibere Ibolya

DEBRECENI EGYETEM

Humán Tudományok Doktori Iskola

Szociológia és Társadalompolitika Doktori Program

Debrecen, 2019

Bevezetés

Doktori értekezésemben a rurális szegénységhez kapcsolódó, a Berettyóújfalui kistérségben 2012 óta megvalósult kutatásaim eredményeit foglaltam össze. A szegénység vizsgálata a szociológiában óriási hazai és külföldi elméleti irodalommal és kutatási eredményekkel rendelkezik. Ha ehhez hozzávesszük, hogy más tudományterületeken belül is jelentős kutatási eredményeket és számos munkát találhatunk, akkor bizonyára nem túlzok, ha azt mondom, hogy a bőség zavarában néha igen könnyű célt téveszteni, miközben minden egyes új aspektus, új elem újabb és újabb ajtókat nyithat meg számunkra ebben a rejtélyes világban. A kutatási terület vizsgálata során derült ki, hogy a kistérségen belül is hatalmas területi különbségeket találhatunk. Ebből az a következtetés vonható le, hogy mélyebb vizsgálatokra van szükség a térségben a szegénység terén uralkodó struktúrák megismeréséhez.

Amennyiben elfogadjuk azt a feltételezést, hogy a népességvesztés az egyik legkézenfekvőbb indikátora annak, hogy egy terület mennyire vonzó a lakosok számára, beleértve a megélhetési lehetőségeket is, akkor arra a következtetésre kell jutnunk, hogy a kistérség leghátrányosabb mikrotérsége a biharkeresztesi, amely a rendszerváltás óta a legnagyobb, 36 százalékos népességszám-csökkenést szenvedte el. Ezért a doktori értekezésemben ebben a mikrotérségben végeztem el a szegénység mélyebb vizsgálatát. A kutatás során arra a következtetésre jutottam, hogy a szegénység specifikus megjelenésének egy adott térségben történő vizsgálatában komoly tudományos tartalékok rejlenek. Kutatásom célja az volt, hogy minél pontosabb képet nyújtsak a szegénység karakteréről a Berettyóújfalui kistérségben. Ezen keresztül pedig rámutassak arra a magyar, rurális viszonyokon nyugvó szegénységre, amely ezt a kistérséget is jellemzi. Érzékeltetni szerettem volna, hogyan állnak össze a térséget jellemző gazdasági és társadalmi hátrányok egyetlen, a szegénységet fenntartó és tápláló ördögi körré. Továbbá, mely hátrányok felszámolásával lehetséges a ciklus hatékony megszakítása, ezzel megakadályozva a térség szegénységének újratermelődését.

Az egyenlőtlenségek következtében létrejövő társadalmi rétegződés eredménye a szegénység jelensége, melynek nem létezik egzakt definíciója, és csupán egy lehetséges (legegyszerűbb) megközelítésmódja a jövedelmi relációkon keresztül történő behatárolás, ebben az értelemben megszűnése a tökéletes egyenlőség állapotában valósulhatna meg. Az állam jóléti helyzetének számszerű jellemzésére, a benne lévő szegénység és a társadalmi egyenlőtlenségek mérésére számtalan módszer létezik. Attól függően, hogy előállításuk

milyen változók bevonásával történik, információtartalmuk is jelentősen változni fog. Az objektív, „kézzelfogható”, számszerűsíthető tartalom a fenti fogalmaknál azért is szükséges, mert a hétköznapiakban számtalan értelemben használatosak, miközben a tudományban sincs egységes, mindenki számára elfogadott definíciójuk.

„A világ szegénységének többsége rurális régiókban él” (Kovács 2010: 119). Európa számos régiójában regisztrált jelenség a *vidéki szegénység* növekedése, igaz eltérő okok következtében, más-más formákban és nagyságban. Az elmúlt évtizedekben lezajlott, a vidéki társadalom változását, formálódását és benne a szegénység alakulását eredményező folyamatok egyáltalán nem tekinthetők magyar sajátosságnak. Magyarországon a rendszerváltást követő évtizedekben lezajlott politikai és társadalmi folyamatok következtében a vidék folyamatosan veszítette el társadalmi integráló szerepét mind gazdasági, mind kulturális szempontból. *Mélyszegénység, gyermekszegénység, diszkrimináció, etnikai konfliktusok, szegregáció, bűnözés, a társadalmi mobilitás hiánya, tartós munkanélküliség, iskolázatlanság, analfabetizmus* mind-mind napjaink vidéken zajló társadalmi folyamataihoz kapcsolódó azon fogalmak, melyek jól mutatják, hogy a vidéki szegénység a magyar társadalom legégetőbb, megoldásra váró problémája (Kovács 2010). A probléma nagyságát érzékelteti, hogy hatszázezer körüli népesség él a legrosszabb helyzetű *gettósodó falvakban* (Kovács K. 2005). További mintegy háromszázezer fő lakik a már elöregedett vagy rövidesen elöregedő településeken, és míg az EU 27 tagállamában az erőteljesen vidékies térségek életszínvonala az uniós átlag 61,7 százalékát éri el, magyar viszonylatban ez az érték 38,7 százalék (Csatári 2007).

A kutatás a vidéki szegénységet vizsgálja a Berettyóújfalui kistérségben, ahol a folyamatok megismerése nagyobb mélységet kívánt, ott a kistérség magyar–román határ menti öt települése – *Biharkeresztes, Ártánd, Bojt, Nagykereki és Told* – alkotta önkormányzati társulásra fókuszál. A vizsgálat során a földrajzi perspektívaváltást a kistérségben tapasztalható erős területi egyenlőtlenségek is indokolták. A szegénység kutatásának társadalmi relevanciáját indokolja, hogy Magyarországon a jövedelmi különbségek az elmúlt évtizedekben jelentős mértékben megnövekedtek, és a társadalmi kirekesztettség aránya is drasztikus emelkedést mutat. A társadalmi kirekesztettséget elszenvedők javarészt hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű térségekben élnek, melyek többsége rurális környezetben található. A Berettyóújfalui kistérség kutatási helyszínnek való kiválasztását nemcsak halmozottan hátrányos helyzete, vidéki elhelyezkedése és a könnyű elérhetősége (Debrecenhez való közelség) indokolta, hanem azon érdekessége is, hogy a kistérség gazdasága a rendszerváltás előtt és után is megőrizte eredeti,

erőteljes agrárjellegét. Mindez a térségben fellelhető szegénység karakterének valódi vidéki jelleget kölcsönöz.

A kistérségben kialakult szegénység és társadalmi kirekesztettség mibenlétének megértéséhez idősoros és történeti adatok segítségével vizsgáltam a térségben végbement gazdasági és társadalmi folyamatokat, melyek a rendszerváltozást követően zajlottak le. A kutatás során bizonyos struktúrák felfedéséhez szükség volt a kistérségben belül egy gazdasági, politikai és közigazgatási egység (mikrotérség) részletesebb vizsgálatára. Választásom e tekintetben a legrosszabb helyzetben lévő mikrotérségre, a Biharkeresztesi Egyesített Önkormányzatra esett, mely Biharkeresztes, Told, Bedő, Ártánd, Nagykereki települési önkormányzatokat fogja össze. A Biharkeresztesi Önkormányzati Társulásban megkérdeztem az önkormányzati döntéshozókat, szociális és egészségügyi szakembereket.

A határmentiség szegénységre gyakorolt hatását is meg kívántam vizsgálni a kiválasztott mikrotérség szempontjából. A meglévő kutatási eredmények és tanulmányok arra engednek következtetni, hogy a szegénység a határ menti sávban a legnagyobb. A levont következtetéseket erősíti meg Baranyai Béla 1999-es határmentiséggel foglalkozó tanulmánya, melyben az általam vizsgált mikrotérséget is elemezte. Jelen kutatásban a választott mikrotérség határmentiségével kapcsolatban elsősorban arra próbáltam választ kapni, hogy milyen lehetőségeket rejthet magában ez a földrajzi adottság.

Az elmúlt uniós pályázati ciklus keretében (2007–2013) mind országosan, mind a kistérségben jelentős programok próbálkoztak a szegénység felszámolásával, enyhítésével: a jelenség kialakulásához és fennmaradásához kapcsolható folyamatok eliminálásával. A megvalósult programok hatékonyságát vizsgáló elemzésekből azonban az a kép bontakozik ki, hogy a vidéki szegénység felszámolására tett összes jelentős, átfogó program a helyszíni megvalósítás során sorra elbukott. Ennek az oka lehet többek között az, hogy a legtöbbször a szegénységet nem egy konkrét területhez kötötten kívánják vizsgálni és megérteni, hanem általános megközelítésben (Váradi 2015).

A kutatásom során az alábbi alapvető kérdésekre kerestem objektív, számszerűsíthető válaszokat:

1. A Berettyóújfalui kistérség területén található települések lakossága valóban nagyobb és mélyebb szegénységben él az országos átlaghoz képest?
2. Milyen jövedelmi egyenlőtlenség jellemzi a kistérséget?
3. A Berettyóújfalui kistérségre mint erősen rurális jellegű kistérségre is érvényes, hogy a szegénység a kisebb, falusi településekre jellemző?

4. Tapasztalhatóak-e a térség településein a szegénységhez kapcsolódó etnicizációs és szegregációs folyamatok?
5. Milyen a kapcsolat a szegénység és a lakosság munkahelyi státusza, jövedelemforrása, iskolázottsága, egészségi állapota között?
6. Milyen kiadási szerkezettel jellemezhetők a térségben élő szegény háztartások?
7. Jelen kutatás keretében választ kerestem arra a kérdésre is, hogy az Európai Unió első teljes, Magyarországot érintő fejlesztési ciklusában (2007–2013) milyen módon történt a források allokációja, a felhasználás mennyiben volt releváns a térségben feltárt problémák megoldására?

Ezen gondolatmenet alapján kutatásommal a szegénység specifikus megjelenésének egy adott térségben történő vizsgálatát végeztem el. Ezzel pontosabb képet tudtam adni a magyarországi szegénység rurális karakteréről. Miközben dinamikus értelmezési keretét nyújtottam a térségben az elmúlt évtizedekben lezajlott gazdasági és társadalmi folyamatoknak is.

A kutatás módszertana

A doktori értekezés empíriái három nagyobb uniós projekt keretében gyűjtött saját kutatási anyag vizsgálatán alapszanak. A folyamatok megértéséhez összegyűjtöttem a már meglévő és fellelhető adatokat (KSH, TeIR, más térségben lezajlott korábbi kutatások), és azokból a szükséges történeti és összehasonlító elemzéseket elvégeztem. A továbbiakban szeretném bemutatni a saját empíriák forrásául szolgáló projekteket, és ismertetni az elvégzett kutatások módszertanát. A Bihar Fejlődéséért Egyesület a TÁMOP-5.3.5-09/1-2010-0017 számú pályázat keretében nyert támogatás felhasználásával 15 bihari településre kiterjedő adósságkezelési tanácsadói hálózatot épített. Ezen hálózat segítségével a 2011 és 2013 közötti időszakban 248 háztartásnak nyújtottak tanácsadást. A program a Svájci Hozzájárulás támogatásával 2013 és 2014 között sikeresen tovább tudott működni. Ebben az időszakban a korábban kiépített hálózattal, további 169 esetben történt adósságkezelési tanácsadás.

A programba bevont családoknak szociális szakemberek nyújtottak tanácsadást. Egy tanácsadás általában 3-4 találkozást jelentett, így a projekt 20 hónapos időtartama során a tanácsadók több mint 1500 alkalommal találkoztak a bevont háztartásokkal. Minden tanácsadási alkalom jól dokumentált volt, háztartásonként egy-egy esetnaplóban kerültek rögzítésre. A program lebonyolítása során fontos szempont volt, hogy a tanácsadások az esetek legalább 80 százalékában javítsanak a bevont családok életkörülményein. A projekt

során az esetek harmadában sikerült rendezni a családok adósságát, 60 százalékban – részleges eredmények elérésével – sikerült a háztartások adósságát konszolidálni, és csupán 10 százalékra tehető azon háztartások aránya amelyeknél vagy a családok nem megfelelő hozzáállása, vagy a kezelhetetlenül nagyra felhalmozott adósságállomány miatt eredménytelen volt az adósságkezelési folyamat.

A projektben 20 adósságkezelési tanácsadó dolgozott, akik mindannyian felkészült, a térségben korábban is szociális segítő munkát végző szakemberek voltak. A tanácsadások megkezdése előtt valamennyien sikeres elméleti és gyakorlati vizsgát tettek a program keretében megtartott, államilag akkreditált adósságkezelési tanácsadó képzésen. A képzést követően indult el a programba bevonható háztartások felkutatása. A projektben jelentős a célcsoport toborzására fordítható hirdetési források álltak rendelkezésre. Azonban jelentős segítséget jelentett az is, hogy a mentorhálózat jó helyismerettel rendelkező szakemberekből állt, valamint az, hogy a projektet végig támogatták a helyi települési és kisebbségi önkormányzatok, a Biharkeresztesen és Komádiban működő munkaügyi kirendeltségek, más civil szervezetek, egyházi személyek és önkéntesek. Ez a széles körű társadalmi támogatottság jelentős mértékben hozzájárult a program sikeres lebonyolításához: a tanácsadó hálózat gyorsan és tartósan volt képes felépíteni és fenntartani a rászorulókat és a tanácsadók közötti bizalmat. A program során lebonyolított tanácsadások alanyai szegénységben élő háztartások voltak, a rendelkezéseimre álló tanácsadási naplók tartalomelemzése az ő életükbe és háztartásaikba nyújt betekintést.

A 2012-es kísérleti jellegű adósságkezelési projekt egy a teljes kistérségre kiterjedő, 1000 háztartás bevonásával készült kérdőíves kutatással záródott. A kutatás tervezésekor a korábbi kutatási eredmények és a meglévő térségi adatok alapján azt feltételeztem, hogy a közel egyforma méretű településeken élők homogén alapsokaságot alkotnak. Másképp megfogalmazva: a települési méretek és az ott élők életkörülményei erős összefüggésben állnak egymással, így rétegzett mintavétel segítségével kell biztosítani, hogy a hasonló méretű településeken élők hasonló arányban kerüljenek be a mintába. Az első lépcsőben tehát a térség településeinek méretük és a típusuk szerinti rétegzését kellett elvégeznünk. A fenti szempontok alapján a kistérség települései az alábbi öt kategóriába lettek besorolva: *1. térségi központ, 2. városok, 3. 1000 fő feletti falvak, 4. 500 és 1000 fő közötti falvak, 5. 500 fő alatti falvak.*

Egyszerű rétegzett mintavétel esetén a beazonosított homogén rétegekből úgy választottuk volna ki a mintánkat, hogy az egyes rétegekben lévő lakosoknak ugyanannyi esélyük legyen a mintába kerülésre. A kutatás megvalósításának szűk időkerete, valamint

költséghatékonysági okok miatt egy közbenső lépcsőt is beiktattunk. Ennek során először a településeket választottuk ki véletlenszerűen az egyes rétegekből úgy, hogy a kiválasztott települések lakosság száma visszatükrözze a kistérségben az adott települési rétegben élők népességarányát. Ugyanezen arányok alapján osztottuk fel az egyes településeken megkérdezendő háztartások keretszámát. A következő (második) lépcsőben pedig a települések háztartásai közül kiválasztottuk a megkérdezendőket. A módszertani eljárásunk alapvetően megegyezik az országos közvélemény-kutatás felvételéhez javasolt, kétlépcsős rétegzett mintavételi eljárásával (Rudas 2006). A kutatás tervezésekor fontos kérdés volt a lekérdezendő minta nagysága. A reprezentativitáshoz szükséges minta nagyságát $t = 2$ (megbízhatósági szint 95,5%) és $e = 0,03\%$ relatív hiba mellett 1000 háztartásban határoztuk meg.

A minta rétegezése, vagyis az alapsokaság homogén rétegre való felosztása és az ebből történő mintavételezés alapvetően javítja az így létrejövő minta reprezentativitását. Ezzel szemben a többlépcsős kiválasztás sokat ronthat a minta reprezentativitásán, hiszen minden egyes újabb lépcső közbeiktatása újabb és újabb kiválasztási feladatot is jelent. Ez pedig újabb és újabb hibalehetőséget hordoz magában. A többlépcsős kiválasztás melletti döntés meghozása mellett szólt a gazdaságossági szempontok mellett az a tény, hogy az előzetes vizsgálatok alapján az egyes rétegek erős homogenitást¹ mutattak, így az adatfelvétel során a módszertani döntés által okozott hibalehetőségek minimálisnak mutatkoztak.

A fenti módszertan szerint az alábbi települések lettek kiválasztva a kistérségből: *Berettyóújfalu és Komádi, valamint községei közül Berekböszörmény, Bojt, Furta, Kismarja, Komádi, Körösszakál, Mezőpeterd, Nagykereki, Told és Váncsod.*

Az adatfelvételre 2012 augusztusában került sor a 29 településből álló Berettyóújfalui kistérség 12 településén a fentiekben felvázolt kétlépcsős rétegzett mintavétel segítségével. Az adatfelvétel eredménye az adatok tisztítása után 977 értékelhető kérdőív volt. Egy kérdőív egy háztartást, valamint a benne élő személyeket jelenti, így a kérdőívekből mindösszesen 2728 háztartásbeli személyről kaphatunk információkat.

A megkérdezéseket a projektben foglalkoztatott adósságkezelési tanácsadók végezték el. A háztartások kiválasztása szisztematikus mintavételezéssel történt.² A pontos munkavégzés érdekében a megkérdezések módjáról, annak betartásának fontosságáról a munkát megelőzően pontos tájékoztatást nyújtottunk a munkatársaknak. Ennek ellenére

¹ A kistérségre jellemző területi egyenlőtlenségek kérdését jelen disszertáció keretein belül több dimenzió mentén részletesen is megvizsgálom.

² Az első elem véletlen kiválasztása után egy megadott szisztéma szerint kellett felkutatni a következő háztartást (a hetedik rákövetkező ház).

élnünk kellett a gyanúval, hogy a megkérdezettek mintába kerülése nem minden esetben történt a megadott szisztéma szerint. Kérdezőbiztosaink minden bizonnyal több esetben is a „könnyebbik utat” választva a projekt során az adósságkezelésben érintett célcsoportjuk bevonásával végezték el munkájukat (ez inkább a vidéki, kisebb településeken fordulhatott elő). Ez a hibalehetőség jellemző a szakértőkkel történő adatfelvételek során (Babbie 2008), így a mintavétel érvényességét feltétlenül ellenőrizni kell.

A reprezentativitást az egy háztartásban élők átlagos száma tekintetében vizsgáltam a minta és a 2011. évi népszámlálás adatainak összehasonlításával. A vizsgálatot kétoldali egymintás t-próba segítségével végeztem el (Freedman–Pisani–Purves 2005). A kutatás során a megfelelő elemszám biztosításával, valamint a településtípusok szerinti rétegezés segítségével sikerült olyan mintát vennünk, hogy az a kistérség háztartásaira nézve reprezentatív a háztartásokban élők létszáma tekintetében.

A felvett kérdőívek feldolgozásából általános képet kaphatunk a térségben élők életviszonyairól, a térségben uralkodó szegénység mértékéről és mélységéről, közüzemi hátralékosságról, a háztartások energiafelhasználási szokásairól. A létrejött adatbázis használatát indokolja több fontos tényező szerencsés együttállása is. Az első és legfontosabb, hogy a megelőző évben elvégzett népszámlálás térségi adatsorai fontos kiegészítő információkkal bírnak, melyek segítették a téma feldolgozását. A második, hogy 2012 környékén több olyan szociológiai háttér tanulmány is született a térségről, melyek szintén a segítségemre voltak, így a Berettyóújfalui kistérség közüzemi hátralékosait vizsgáló Kistérségi kilábalás, az MTA TK Gyerekesély-kutató Csoport kistérségi helyzetelemzése, valamint az MTA Politikatudományi Intézetének egy 2010-es tanulmánya, mely „Éghajlatváltozás és helyi kormányzás” címen jelent meg. Végül, de nem utolsósorban a 2012-es év a kormányváltást követően megvalósuló új társadalompolitikai gyakorlat (workfare) felfutási szakaszában és a 2007–2013-as uniós fejlesztési ciklus határán van, így mindkettő eredményei mérhetők és elemezhetők az adatok feldolgozása során. Ezen tanulmányok a népszámlálási adatokkal, a KSH, az MVH és a TeIR-adatbázis éves kistérségi adatainak évekre visszamenő vizsgálata, valamint az uniós források EMIR adatbázisa, kiegészülve a saját kutatásaimmal, olyan együttesét képezték az információknak, melyek alkalmasak voltak a téma komplex vizsgálatára a kistérségben.

Esettanulmányok

A fentiekben említett pályázatok lebonyolítása során számos adósságkezelési tanácsadási napló keletkezett. Ezek a feljegyzések olyan dokumentált esetleírásokat tartalmaznak, melyek egy-egy hátralékkal rendelkező háztartás konkrét ügyében keletkeztek. A rendelkezésre álló dokumentumok a kistérségben az alábbi időpontokban és településeken lettek rögzítve. A 2011-es és 2012-es évekből 248 darab, a 2013-as és 2014-es években további 169 darab, összesen 417 darab esetnapló. Valamennyi napló a tartalomelemzés módszerével lett feldolgozva.

Félig strukturált interjúk

A doktori értekezésemhez rendelkezésre álló empíriák harmadik csoportja a TÁMOP-4.2.2B-15/1/KONV-2015-0001 pályázat által nyújtott ösztöndíj segítségével valósult meg. Ennek keretében a térség Biharkeresztes városi központjának vonzáskörzete (összesen öt településen) lett alaposabban megvizsgálva. Ekkor összesen 25 db félig strukturált interjú felvételére került sor, az alábbi megoszlásban: 5 db interjú készült a települések szociális és egészségügyi szakembereivel, 5 db interjú a település döntéshozóival, valamint további 15 db interjú készült a településeken szegénységben élőkkel. Az interjúk felvétele 2015 októberében történt.

Ezek az interjúk szolgáltatnak további információkat a szegénységben élők hétköznapijairól, életkörülményeiről, szokásaikról, kultúrafogyasztásukról, a jövővel kapcsolatos elképzeléseikről és egyéni életútjaikról. Az alanyok kiválasztásához a helyi családsegítő hálózat munkatársaitól kaptam segítséget, akik olyan jövedelmi szegénységben élő háztartásokat ajánlottak, ahol súlyos anyagi és szociális problémák voltak és ezek kapcsán kerültek velük kapcsolatba. A szegénységben élő családok esetében minden településről három háztartás került kiválasztásra. A kérésem alapján az elsődleges szempont az volt, hogy többgyermekes családokkal találkozhassem. Ezzel az volt a célom, hogy vizsgálható legyen, mennyiben valósul meg a térségben a szegénység „továbbörökítése”. A mérlegelés során a családsegítők törekedtek arra, hogy lehetőség szerint együttműködő, kommunikatív személyeket válasszanak, biztosítva ezzel az interjúk tartalmi gazdagságát és a felvételek sikerességét. Igyekeztem továbbá különböző életkorú alanyokat felkeresni, valamint olyanokat is, akik több generáció óta szegénységben, szegregált körülmények között élnek. A módszer segítségével fel kívántam tární azokat a személyes sorsokat, életutakat, melyek a szegénységállapothoz vagy a szegénységből való kitörési kísérlet sikertelenségéhez

vezethetnek. Az interjúk segítségével szándékoztam feltárni a lakóhellyel, lakókörnyezettel, megélhetéssel, eladósodottsággal, életmóddal kapcsolatos véleményeiket, illetve a jövővel kapcsolatos elképzeléseiket.

Hasonlóan a szegénységben élő lakossághoz, megkérdeztem az önkormányzat döntéshozóit is. A Biharkeresztesi Közös Önkormányzat települési önkormányzatainak egy-egy döntéshozóját (*Biharkeresztes, Told, Bojt, Nagykerekei, Ártánd*) kértem fel egy-egy interjúra. A velük folytatott beszélgetések arra irányultak, hogy rálátást kapjak arra, hogy mennyire látják reálisan a térségben és a településükön kialakult helyzetet. Milyen válaszokat próbálnak adni a felmerülő problémákra, mi az elképzelésük, van-e stratégiájuk a problémák megoldására? A térségi szakemberek tekintetében szintén 5 szakértői interjú készíttettem. Az interjúk felvételéhez használt interjúvázlatok célcsoportonként változtak, azonban tartalmilag összekapcsolódtak, kiegészítették egymást. A szegénységben élő családok megkérdezése során használt interjúvázlat összesen 136 kérdést tartalmazott, mely kérdések hat nagyobb dimenzió köré csoportosultak. Ezek a következők voltak:

1. *Demográfiai adatok – adatlap*: ebben a dimenzióban nemcsak a válaszadó alapvető paraméterei lettek rögzítve (*nem, életkor, iskolai végzettség, családi viszonyok*), hanem mindenkié, aki a háztartásban él, de itt lett rögzítve a válaszadó etnikai identitása, az, hogy tapasztalt-e magával szemben valamilyen előítéletességet, hátrányos megkülönböztetést, valamint az, hogy a háztartásban élők között van-e olyan, aki jelenleg börtönben van vagy akire börtönbüntetés vár.

2. *A lakóhellyel, lakókörnyezettel kapcsolatos kérdések*: ebben a dimenzióban lettek rögzítve azok a lakáskörülmények, melyek a megkérdezett háztartást jellemezték, a kérdések alapján könnyen meghatározhatóvá vált a lakóépületek komfortfokozata, az abban lakó háztartások milyen jogviszonyban használják a lakásukat, valamint, hogy milyen a háztartások technikai felszereltsége, bútorzata. Megkérdeztük azt is, hogy mennyire elégedett lakóhelyével, szeret-e ott élni, tervez-e költözést.

3. *Megélhetés*: ebben a dimenzióban lett feltárva a megkérdezett háztartások munkaerőpiaci státusza, bevételei, jövedelmének szerkezete, a kiadásai, azoknak szerkezete, milyen jellegű váratlan kiadásokkal szoktak szembenézni, foglalkoznak-e háztáji kiskert művelésével, háziállatok tenyésztésével, anyagi jellegű problémáik esetén kire számíthatnak, kiktől kérhetnek segítséget.

4. *Eladósodottság*: ebben a dimenzióban arról kérdeztem az alanyokat, hogy azokban a háztartásokban, amelyekben élnek, milyen jellegű és nagyságú adósságaik vannak, hogyan

képesek kezelni ezeket, valamint arra is kíváncsi voltam, hogy szegénynek tartják-e magukat, ismerőseiket, a települést, ahol élnek.

5. *Egészség, életmód, szabadidő*: ebben a dimenzióban vizsgáltam, hogy a megkeresett háztartásokban élők milyen betegségekkel, szenvedélybetegségekkel küzdenek, él a háztartásban fogyatékos személy, továbbá hogyan táplálkoznak a háztartásban élők, hol szerzik be az élelmiszereket. A továbbiakban részletes képet akartam kapni arról, hogy milyen szabadidős, kulturális és szórakozási lehetőségekkel rendelkeznek, és milyen lehetőségekkel élnek a háztartásban élők, szoktak-e nyaralni, üdülni, kirándulni.

6. *Jövőkép*: ebben a dimenzióban arra voltam kíváncsi, hogy látja a válaszadó saját és gyermeke jövőjét, mennyiben tartja magát képesnek arra, hogy saját maga alakítsa a jövőjét, vagy szerinte inkább a körülmények (*gazdasági, társadalmi, politikai*) fogják meghatározni jövőbeli életét.

A döntéshozók és a szakemberek esetében az interjúvázlatok kisebb terjedelműek voltak, és a beszélgetések során nagyobb lehetőség volt a kérdésektől való eltérésre. Ennek megfelelően a döntéshozók esetében az interjúvázlat 52 kérdésből, míg a települési szakemberek esetében 54 kérdésből álltak. Mind a két esetben hasonló dimenziók köré csoportosultak a kérdések (*1. demográfiai adatok, 2. településdemográfia, 3. infrastruktúra, közlekedés 3. szegénységben élők életkörülményei, 4. megélhetési lehetőségek a településen, 4. stratégiai tervek, politikai-hatalmi környezet a településen*).

Az interjúk hanganyagként, diktafonnal lettek rögzítve, mely felvételekről, a beszélgetések átdolgozás nélkül, leirat készült Word formátumban. Ezt követően az írott szöveget a tartalomelemzés módszerével dolgoztam fel.

A mérések „háromszögelése”

Egy kutatás során a főbb változók mérése egynél több mérési módszer alkalmazását kívánják meg, ezt a stratégiát „a mérés háromszögeléseként” (*triangulation of measurement*) is szokták nevezni, amelyen keresztül „több nézőpont, elméleti megközelítés, adatforrás és módszertan” kapcsolódik össze. Ebben az értelemben a kvantitatív és a kvalitatív módszerek alkalmazása egy kutatáson belül felfogható egy probléma elemzésének eltérő módozataként, melyek összekapcsolásával fokozható a következtetések érvényessége, amennyiben azok egyformán megerősítik az eredményeket (Dendin 1970). A kvalitatív és a kvantitatív kutatás a leggyakrabban abban az értelemben kapcsolódik össze, hogy a kvantitatív kérdőíves módszerrel a kutató képes egy adott csoportra vonatkozó hézagos tudását mennyiségi

adatokkal kiegészíteni, azaz valamilyen jelenség előfordulási gyakoriságát is bemérni, melyre kvalitatív módszertani eszköz (*interjú, résztvevő megfigyelés*) nem képes (Bryman 2006).

A Magyarországon történt jelentős gazdaságpolitikai változások nagymértékben megnehezítették az aggregált adatbázisok használhatóságát a társadalmi mutatók idősoros összehasonlíthatósága szempontjából. Ezek a problémák nem a mérési eljárások hibái, hanem annak a következménye, hogy a mérések tárgyait a politikai akarat oly mértékben torzítja, hogy a korábbi mérési eljárások nem a korábban megszokott kimeneteket eredményezik. Tehát a kvantitatív vizsgálatok önmagukban nem adnak helyes képet egy-egy kutatási területről, az ott lejátszó folyamatok megértéséhez szükséges a kvalitatív vizsgálatok lefolytatása is, melyek módszertanához hozzátartozik az így felvett adatok kiértékelése, tartalomelemzése is.

Összegzés

Doktori disszertációm alapvető célkitűzése a Berettyóújfalu kistérségben fellelhető szegénység feltérképezése. A szegénység nagyságának és mélységének pontos meghatározása, alapvető jellemzőinek leírása. Doktori értékezésemben megpróbáltam kapcsolatot keresni a kistérség gazdaság- és társadalmi folyamatai és a térségben kialakult szegénység között. E nélkül ugyanis lehetetlen megérteni a kistérségben jelenleg is zajló társadalmi folyamatokat, melyek újratermelik a térség szegénységét.

A kutatáshoz rengeteg országos, megyei és kistérségi adatsort gyűjtöttem be és elemeztem, azért, hogy közelebb kerüljek annak megértéséhez, hogy a Berettyóújfalui kistérség milyen fejlődési pályát járt be az elmúlt évtizedekben. Kistérségi és települési idősoros adatokhoz a KSH és a TeIR segítségével jutottam, az országos és európai kitekintésekhez használtam az Eurostat és az OECD adatbázisait is. A szegénység meghatározásához a Berettyóújfalui kistérségben 2012-ben, a TÁMOP 535 projekt keretében elvégzett kérdőíves kutatást elemeztem. Az így létrejött minta (977 háztartás adatai) reprezentatív a kistérség háztartásaiban lakók létszámára nézve, így a belőle levont következtetések alkalmasak a kistérség háztartásainak jellemzésére, a bennük uralkodó szegénység minőségi és mennyiségi vizsgálatára. A kutatáshoz kvalitatív elemként fel tudtam használni a projekt során keletkezett tanácsadásnaplókat és esetlíráásokat. A folyamatok jobb megértéséhez nagy segítségemre voltak a 2015-ben a biharkeresztesi mikrotérség családok szegénységben élőivel, döntéshozóival, szociális és egészségügyi szakembereivel készített félig strukturált interjúk.

A kutatás során megállapítást nyert, hogy a Berettyóújfalui kistérség a megyén belül is elmaradott térségnek számít, meghatározó gazdasági és társadalmi jellemzői rendre a megyei átlagtól elmaradnak, népessége előregedő és csökkenő tendenciát mutat. A Berettyóújfalui kistérség azonban nem homogén összetételű, hanem erős belső egyenlőtlenségek jellemzik, egyrészt a településtípusok (város-falu), másrészt a kistérség mikrotérségei³ mentén. Összehasonlítottam a kistérség 1989 és 2013 közötti területi egyenlőtlenségét mind a települések, mind a mikrotérségek, valamint a mikrotérségeken belül, a települések viszonylatában. A kapott eredményekből arra a következtetésre jutottam, hogy a térség területi egyenlőtlensége a települések tekintetében gyakorlatilag ugyanazt a képet mutatja 2013-ban, mint amilyen 1989-ben volt. Jelentősebb változás a területi egyenlőtlenségek tekintetében a térség mikrotérségei között és azokon belül volt tapasztalható. Az egyenlőtlenségek leginkább a kereskedelmi szolgáltatások, a vendéglátás, a népességszám és a lakásállomány tekintetében nőttek 1989-hez képest. A kistérség eközben csak a közművek infrastruktúrája terén (villamos áram, csatorna) tudott felmutatni 1989-hez képest csökkenést.

Az infrastrukturális fejlesztések előtérbe helyezését támasztja alá a 2007–2013-as uniós fejlesztési ciklus tényszerű megvalósulása a kistérségben. A vizsgálatom rámutat arra is, hogy a programozási ciklus során a támogatott projektek 62 százaléka Berettyóújfaluban valósult meg, valamint hogy az összes nyertes pályázat felső 13 százaléka, mindösszesen 56 pályázó nyerte el az összes rendelkezésre álló fejlesztési forrás 80 százalékát. A döntéshozókkal folytatott beszélgetések azt a benyomást keltették bennem, hogy a fejlesztési elképzelések többnyire csak a települések vállalkozói környezetének megteremtésére korlátozódnak, ezáltal azt várják, hogy a térségben tökeerős vállalkozások települjenek le. A kistérségben találhatunk pár önkormányzati és civil kezdeményezést, melyek előremutatón a helyi lokális gazdaság (Ray 2006) megteremtésére törekszenek, ezek leírását és a *kultúragazdaság* modellje szerinti kategorizálást is elvégeztem.

A térség szegénységgel kapcsolatos vizsgálataim általános következtetéseként elmondható, hogy a kistérségben az országos átlaghoz képest jelentősen nagyobb mértéket és mélyebb jelleget ölt. A létminimum alatt élő abszolút szegény háztartások aránya 66 százalékra tehető, míg a szegénységi ráta 41 százalék a háztartások körében, addig a kistérség lakosságára nézve 44 százalék. A súlyos anyagi nélkülözésben élők aránya a kistérségben 33 százalék, míg a nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásokban élők aránya 9 százalékot tett ki. A kistérség társadalmi kirekesztettségnek kitett lakossága a kutatásom alapján 52

³ A kistérség három városi települése Berettyóújfalú, Biharkeresztes, Komádi és rurális vonzáskörzeteik.

százalék, a legsúlyosabb körülményekkel jellemezhető mélyszegénység mértéke pedig 6 százalékos. Azonban meglepő módon a térség lakosságának jövedelmi egyenlőtlensége az országos értékkel megegyezik, a kistérségre számított Gini-mutató és a KSH által közölt index egyaránt 0,28 értéket mutat. Természetesen nemcsak a Gini-, hanem más jövedelmi egyenlőtlenséget mutató index esetén is hasonló eredményre jutottam, így a Hoover-index 0,2 és a duál-mutató 2,4 körüli értéket mutatott mind a kistérségben, mind pedig országosan. A kistérségben tapasztalható jövedelmi egyenlőtlenséget jelentősen javítja az állami jövedelem újraelosztásának magas aránya a háztartások bevételeiben, de javítja a nyílt munkaerőpiaci jövedelmek erősen depresszív helyzete is. Mindez visszatükröződik a kistérség és az országos átlagjövedelmi értékek különbözőségében, ahol a kistérség háztartásaiban mért átlagjövedelmek az országos átlag 66 százalékát tették ki.

A kutatás vizsgálatain keresztül sikerült egzakt módon kimutatni, hogy a kistérség szegénységben élő háztartásai jellemzően a térség falvaiban élnek. A társadalmi kirekesztettség kockázatának kitett háztartások 62 százaléka élt falvakban, a mélyszegény háztartásoknál ez az arány már 79 százalék volt, míg a kistérségben élő nem szegény háztartásoknál csupán 47 százalék.

A szegénység kialakulásának fő oka a térségben tapasztalható alacsony jövedelmek és a jövedelemszerzés lehetőségeinek hiánya. Minden, ami korlátozza a háztartások jövedelemszerző képességét, hatással van a bennük kialakuló deprivált helyzetre, ezáltal a kistérség szegénységére. A legjellemzőbb ilyen tényezők a kistérségben a nyílt munkaerőpiaci foglalkoztatás hiánya, a nyugdíjazás, a családi állapotban történt változás (válás), az egészségi állapot romlása vagy haláleset okozta háztartási bevételek kiesés. A térséget jellemző érzékeny jövedelemviszonyok között nagyon fontos szerepet tölt be a háztartások jövedelmi helyzetére a bennük élő eltartottak száma, így a kiskorú gyermekek száma. Egyáltalán nem meglepő tehát, hogy a relatív jövedelmi szegénységben élők két legjelentősebb csoportját az egyedülálló kisnyugdíjasok és a közfoglalkoztatásba bevont családoso képezik.

Munkám során sikerült a térségben élő szegények iskolai végzettségét feltérképeznem. A kistérségben a szegénység kockázatának kitett háztartásokban élő felnőtt lakosság 49 százaléka általános iskolai vagy az alatti végzettségű, ez az arány a mélyszegénységben élőkénél 67 százalék. Az alacsony jövedelemszerző képesség főként a lakosság azon részét érinti, akik aluliskolázottak, ám a készített interjúkból arra következtethetünk, hogy a helyi gazdaság hiányában, sokak számára a szakképzettség megléte sem jelent előnyösebb helyzetet. A helyzet munkaerőpiaci kilátástalanságát jól mutatja, hogy a falvakban szinte a teljes aktív korú lakosság részt vesz a közfoglalkoztatásban. A programok csúcsra futtatása, a

bennük dolgozók létszáma és a település lakosságának aránya árulkodó jele egy település munkaerőpiaci kitettségének, és ezen keresztül a településen uralkodó jövedelmi szegénységnek.

A Berettyóújfalui kistérség biharkeresztesi mikrotérségében sikerült kimutatnom, hogy az elmúlt évtizedekben a szegénység etnicizálódásának folyamata ment végbe. A kutatás eredményeként láthatóvá vált, hogy a szegény háztartások egyik komponensében lévő közfoglalkoztatott, családos, aktív korú lakosság jelentős részben egybeesik a településen élő roma lakossággal. Az is érzékelhető volt, hogy a jelenségnek nem csak munkaerőpiaci vetületei vannak, hiszen azok a települések, amelyeken a roma lakosság aránya magasabb volt, ott a települések korfája fiatalos volt, míg ahol a roma lakosság aránya alacsony volt, ott elöregedő. A fiatalos korfájú településeken találunk nagy számban gyermekeket, így a szegénység etnicizációja egyben az oktatásban a térségben lezajló spontán szegregáció okozója. A romló színvonalú oktatás újratermeli a munkaerőpiaci homogenitást, ezáltal a térség szegénységét. Az etnicizáció jelenségét alátámaszthatja számos korábbi empirikus kutatás is (Kemény 2004; Molnár 2007). Ezek rámutattak már a szegénység etnicizálódásának jelenségére Magyarországon (Ladányi–Szelényi 2004). Az elmélet a szomszédos *Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében* elvégzett 2007-es kutatás során szintén megerősítést nyert (Fónai és mtsai.). Az értekezésemben elvégzett kutatás kvalitatív vizsgálatai elegendőek voltak a szegénység etnicizációjához kapcsolódó gyanú megfogalmazásához és megerősítéséhez a Berettyóújfalui kistérség biharkeresztesi mikrotérségében, azonban az arányok pontos feltérképezéséhez minden kétséget kizáró empirikus bizonyítékok szükségesek, a témakörben a teljes lakosságra kiterjedő kérdőíves kutatás formájában.

A disszertációban több ponton elemeztem a jövedelmi szegénységben élő háztartások kiadásszerkezetét, energiafogyasztási szokásait. A kistérség jövedelmi szegényei az Engeltörvény szabályát követve háztartási jövedelmeik legnagyobb részét, 40 százalékát költik élelmiszerekre és 26 százalékát lakásfenntartásra. Ezen háztartások kiadásai jól követik az országos jövedelmi első ötöd fogyasztásszerkezetét, miközben az arányok eltolódása a kistérségben tapasztalható mélyebb szegénységre is utal. A kistérségben élők kevésbé mobilak, jövedelmüknek csupán 2,7 százalékát költik közlekedésre, ez a magyar jövedelmi alsó ötödnél 7,6 százalék. Az alacsony mobilitás a vásárlási szokásaikon is meglátszik, a szegény és mélyszegénységben élő háztartások 80–82 százaléka ritkábban, havonta vagy sohasem hagyja el települését, hogy egy másik település nagyobb bevásárlóközpontjában elégítse ki szükségleteit.

Az anyagi nélkülözés tényezőinek korrelációs vizsgálata során kiderült, hogy a térségben a háztartások fűtési módja szoros együttes előfordulást mutat a többi deprivációs tényezővel, így alkalmas lehet a térségi szegénység feltérképezésére. Ezen jelenség pontosabb megértése végett részletesebben megvizsgáltam a kistérség háztartásainak közüzemi és energiafogyasztási szokásait. A vizsgálat keretében bevezetésre került az ekvivalens helyettesíthető fogalma, melyen azt értjük, hogy egy szükséglet több energiaforrás felhasználásával is ugyanolyan vagy nagyon hasonló minőségben elérhető, tehát a fogyasztó dönthet arról, hogy szükséglete milyen energia felhasználásával történjen meg.

Az adatok elemzése során arra mutattam rá, hogy a gáz- és hagyományos fűtés aránya a városi és falusi településeken különböző mértékű. Míg a városi háztartások 52–58 százaléka a gázfűtést használja, addig falun, bár a gázinfrastruktúra szinte mindenki számára elérhető, a hagyományos tüzelésű technológiák dominánsak. A háztartások jövedelmi helyzete hatással van a fogyasztási szokásokra, így azok energiafogyasztási módjaira is. A szerényebb anyagi helyzetű háztartások olyan ekvivalens helyettesítőt keresnek a fűtés megoldására, mely valamilyen mértékben mentesíti őket a rendszeres, havi jellegű rezsikiadásoktól, függetleníti őket a közüzemi kiadások egy részétől. A jelenséget hívhatjuk *ekvivalens helyettesítőkre épülő fogyasztói preferenciának*, mely a hagyományos tüzelésnek a szegényebb falvakban tapasztalt magas arányát magyarázza. Ezek után azt várnánk, hogy azokon a településeken, ahol a háztartások nagyobbik része alternatív utakon, ekvivalens helyettesítőkkal (hagyományos tüzeléssel) oldja meg szükségleteit, értelemszerűen kevesebb a közüzemi díjakkal hátralékosok aránya a településen. A kutatás során kapott adatok elemzése azonban ennek pont az ellenkezőjét mutatja. Az adósságpárhadoxon feloldására a hátralékok jellemzően villamos áramban történő keletkezése ad magyarázatot, mivel a villamos áram által nyújtott szükségleteknek jelen pillanatban nincs más ekvivalens helyettesítője, így nem lehetséges „olcsóbb” módszerekkel kiváltani azt.

A Berettyóújfalui kistérség a rendszerváltást követően erős társadalmi homogenizációs folyamaton ment keresztül munkaerőpiaci szempontból, az erősen sérült *durkheimi organikus szolidaritás*, ezen keresztül a modernitás és a térségre jellemző prosperitás. A munkamegosztás hiánya manapság a kistérség lakosságának szakképzetlenségében, az alacsony iskolázottsági adatokban tükröződik vissza. A prosperitás elmaradását jól mutatják a két évtizednyi időtartamot átölelő területi egyenlőtlenségi vizsgálataim, a kistérség 1998 és 2004 közötti relatív versenyképességének változatlansága (Lukovics 2006), valamint az, hogy a kistérség mind 2007-ben, mind 2013-ban, egy uniós fejlesztési ciklust követően, a halmozottan hátrányos térségek között szerepelt az országos terület fejlettségi listán. Mindez

arra enged következtetni, hogy a kistérség prosperitása az elmúlt évtizedekben csupán a relatív pozíciója megőrzésére volt elegendő. Miközben a szegénység olyan mértéket öltött a kistérségben, hogy hatékony kezelése nélkül jelentős akadálya lesz a kistérség társadalmi és gazdasági fejlődésének. Az elemzés során kapott eredmények alapján arra a következtetésre jutottam, hogy a kistérségben a szegénység felszámolásának és a gazdasági prosperitás beindításának leghatékonyabb módja nem a vállalkozási környezet infrastrukturális fejlesztése, hanem a térség lakosságába, a humán tőkébe való befektetés lehet. A térségben tapasztalható szegénység újratermelődésének dinamikája ugyanis a modernitás szempontjából értéktelen aluliskolázott, szaktudás nélküli, homogén „munkaerő” folyamatos újratermelődése adja. A térségre szabott, az elemzésben feltárt szegénység jellegét figyelembe vevő oktatás lehet a kulcs a térség gazdasági és társadalmi működését jellemző „ördögi kör” megszakításához.

A kutatásom több szempontból lehet mások számára is érdekes. A Berettyóújfalui kistérség Magyarország leghátrányosabb helyzetű térségei közé tartozik, egy olyan rurális térség, melynek hátrányai nem a megszokott, a rendszerváltozást követő ipari szerkezetváltáson nyugszanak. Azok sokkal összetettebbek történeti, térszerkezeti, társadalom-és gazdaságszervezési okokra vezethetők vissza. Ezen problémák elemzése, megismerése, számos hasonló perifériás helyzetben lévő rurális térség számára fontosak és nélkülözhetetlen ismereteket hozhat felszínre az élhető vidék megteremtése szempontjából. Ehhez a munkához egy hátrányos helyzetű rurális térségben végzett feltáró kutatással csupán az első lépést tettem meg, mely bemutatja, hogy a gazdasági válságot követő években a Berettyóújfalui kistérség lakossága mely életkörülmények és jövedelmi viszonyok között élt, feltárja egy hátrányos helyzetű térség viszonyait, rávilágítva a különbségekre és egyenlőtlenségekre, melyek az ország térségei között húzódnak.

Nyilvántartási szám: DEENK/189/2019.PL
Tárgy: PhD Publikációs Lista

Jelölt: Bánfalvi Győző
Neptun kód: H4ZXWF
Doktori Iskola: Humán Tudományok Doktori Iskola

A PhD értekezés alapjául szolgáló közlemények

Magyar nyelvű könyvrészletek (1)

1. **Bánfalvi, G.:** Jelentés a frontvonalról - közüzemi adósságok egy hátrányos helyzetű térségben.
In: Hátrányos helyzetű rétegek felzárkóztatási-integrációs lehetőségei és problémái
elmaradott térségekben / Balcsók István, Márkus János András, Tarna-mente : Tisza-tó ÖKO
2000 Alapítvány, Kömlő, 173-186, 2015. ISBN: 9789631232424

Magyar nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (2)

2. **Bánfalvi, G.:** A szegénység etnicizálódása a biharkeresztesi mikrotérségben?
Metszetek. 5 (2), 81-92, 2016. EISSN: 2063-6415.
DOI: <http://dx.doi.org/10.18392/METSZ/2016/2/2>
3. **Bánfalvi, G.:** Hátralékosok a Berettyóújfalui járásban.
Metszetek. 4 (1), 25-35, 2015. EISSN: 2063-6415.
DOI: <http://dx.doi.org/10.18392/metsz/2015/1/6>

Magyar nyelvű tudományos közlemények külföldi folyóiratban (1)

4. **Bánfalvi, G.:** Egy megközelítés, ezer leképeződés Edited by Leo Granberg, Kjell Andersson, Imre Kovách: Evaluating the European approach to rural development: Grass-roots Experiences of the LEADER Programme.
Metszetek. 5 (1), 79-82, 2016. EISSN: 2063-6415.
DOI: <http://dx.doi.org/10.18392/metsz/2016/1/3>

Magyar nyelvű absztrakt kiadványok (2)

5. **Bánfalvi, G.:** Az elmaradt prosperitás, mint a modernizáció diszfunkciójának tettenérése egy, halmozottan hátrányos helyzetű térségben.
In: Modernitások : A Magyar Szociológiai Társaság éves vándorgyűlése : Absztraktfüzet.
Szerk.: Gábel Dóra, Kund Attila, Paksi Veronika, Magyar Szociológiai Társaság, Budapest, 24, 2017. ISBN: 9789638863379
6. **Bánfalvi, G.:** A szegények adója.
In: Doktorandusz Találkozó 2015 : Absztraktfüzet, Debreceni Egyetem, Debrecen, 8, 2015.

További közlemények

Magyar nyelvű könyvek (3)

7. **Bánfalvi, G.**, Béres, C.: Az önkéntesség szerepe a hátrányosság mérséklésében: egy bihari kistérségi projekt tapasztalatai. Bihar Fejlődéséért Egyesület, Berettyóújfalú, 32 p., 2015.
8. Béres, C., közrem. **Bánfalvi, G.**, Hamvas, L.: Kistérségi Kilábalás. Bihar Fejlődéséért Egyesület, Debrecen, 224 p., 2012.
9. Szerk. **Bánfalvi, G.**, Hamvas, L., Üveges, T.: Gyémántcsiszolók. Észak-Alföldi Regionális Ifjúsági Tanács; Hajdúsági Hallgatókért és Civilekért Egyesület, Debrecen, 88 p., 2004.

Magyar nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (4)

10. Czibere, I., **Bánfalvi, G.**: A területi egyenlőtlenségeket és a versenyképességet meghatározó társadalmi tényezők Hajdú-Bihar megye térségeiben.
Belvedere merid. "Közlésre elfogadva", 1-26, 2019. ISSN: 1419-0222.
11. **Bánfalvi, G.**: A szegények adója.
Metszetek. 4 (2), 19-27, 2015. EISSN: 2063-6415.
DOI: <http://dx.doi.org/10.18392/metsz/2015/2/1>
12. **Bánfalvi, G.**: Az adósság-paradoxon és az ekvivalens helyettesítésre épülő fogyasztói preferencia-sorrend és hierarchia.
Metszetek. 1, 316-330, 2014. EISSN: 2063-6415.
13. **Bánfalvi, G.**: Szegénységi mutatószámok: magyar és nemzetközi példák.
Metszetek. 2, 119-140, 2014. EISSN: 2063-6415.

A DEENK a Jelölt által az iDEa Tudóstérbe feltöltött adatok bibliográfiai és tudománymetriai ellenőrzését a tudományos adatbázisok és a Journal Citation Reports Impact Factor lista alapján elvégezte.

Debrecen, 2019.05.16.

